

Ontwikkelingssamenwerking

Hulp en handel, barmhartigheid en belangen

Visiedocument, hoofdstuk 3

sgp»jongeren, commissie Internationaal

Najaar 2018

3. Ontwikkelingssamenwerking

Hulp en handel, barmhartigheid en belangen

Al bijna 200 jaar daalt het percentage van de wereldbevolking dat in extreme armoede leeft. In 1820 leefde 84 procent van de wereldbevolking in extreme armoede, nu is dat geen 10 procent meer²¹. Dit zijn resultaten die laten zien dat ontwikkelingshulp een stimulerende factor kan zijn in het ontwikkelingsproces van ontwikkelingslanden. Desalniettemin leven helaas nog ongeveer 736 miljoen mensen in extreme armoede²².

SGP-jongeren is voorstander van verregaande ontwikkelingssamenwerking. Door ontwikkelingslanden te helpen in hun ontwikkeling kan een stap gezet worden naar een veiligere en een welvarendere wereld. Daarnaast is het onze christenplicht om onze minderbedeelde naaste te helpen. In de brief aan de Filippijzen schrijft Paulus: "Een iegelijk zie niet op het zijne, maar een iegelijk zie ook op het gene dat der anderen is." (Filippijzen 2:4). God stelt de mens als rentmeester over de schepping. Bovendien geeft Christus ons op vele plaatsen een duidelijke opdracht om voor de minderbedeelde te zorgen. Deze opdracht is ook in het Oude Testament al duidelijk terug te vinden. Met het gehoorzamen hieraan eren wij ten diepste de Schepper van hemel en aarde. Rijkdom en welvaart scheppen verplichtingen. Het is daarom van belang dat de Nederlandse regering gerechtigheid in de wereld probeert te bevorderen en de minderbedeelde naaste hulp biedt in de vorm van onder meer ontwikkelingssamenwerking.

De Nederlandse overheid heeft dus een belangrijke taak als het gaat om ontwikkelingssamenwerking. Dit neemt niet weg dat Nederland kritisch moet kijken naar het ontwikkelingsbeleid. SGP-jongeren wenst de hantering van de volgende uitgangspunten: barmhartigheid, verantwoordelijkheid, doelmatigheid, inclusiviteit, realiteit. Het is van belang dat ontwikkelingsbeleid efficiënt is en duidelijke doelen nastreeft. Efficiëntie en effectiviteit kunnen worden vergroot door te investeren in kleinere projecten waarbij de lokale bevolking sterk betrokken is. Daarnaast is het ook belangrijk dat overheden van ontwikkelingslanden financieel worden geholpen om de ontwikkeling van hun land te faciliteren. Ontvangende landen moeten echter wel aan kunnen tonen de steun op een juiste wijze te gebruiken. Volgens SGP-jongeren mag de Nederlandse overheid het Nederlandse belang tot op zekere hoogte laten meetellen in ontwikkelingssamenwerking. Zolang het maar geen leidend uitgangspunt van beleid is.

Nederlandse overheid en ontwikkelingssamenwerking

SGP-jongeren ziet een duidelijke taak met betrekking tot ontwikkelingssamenwerking voor de Nederlandse overheid. Ontwikkelingssamenwerking draagt potentieel bij aan een veiligere en stabielere wereld, waar Nederland niet in het minst bij gebaat is. De Nederlandse overheid moet voldoende middelen (blijven) uittrekken voor ontwikkelingssamenwerking. Het is belangrijk dat Nederland zich daarom houdt aan de 0,7% norm die in 1970 door de OESO is opgesteld, en waar Nederland zich bovendien aan gecommitteerd heeft. Door de uitgaven aan ontwikkelingshulp steeds te veranderen kan er een instabiele situatie ontstaan wat de ontwikkeling van ontwikkelingslanden kan belemmeren. Ontwikkelingssamenwerking moet dus een bepaald vast minimumniveau hebben. De overheid heeft mede vanwege de diplomatieke betrekkingen met andere staten een bijzondere positie als het gaat om ontwikkelingssamenwerking. Door dit directe contact kan de Nederlandse overheid positieve invloed uitoefenen op ontvangende landen.

Besteding ontwikkelingsgeld

Het is cruciaal dat de geldstromen op de juiste plek terechtkomen. Het financieren van kleinschalige en lokale hulporganisaties door de Nederlandse overheid heeft daarbij de voorkeur van SGP-jongeren. Het financieren van grote NGO's heeft het risico minder effectief uit te pakken. Door kleinschaligheid en contacten met de lokale bevolking hebben lokale hulporganisaties vaak veel kennis en ervaring in huis om het geld op een juiste manier in te zetten. De Nederlandse overheid moet dus vooral (kleine) NGO's die effectief blijken steunen. De financiering van NGO's sluit het de subsidiëring van overheden niet uit. Overheden kunnen namelijk door hun positie een enorme impuls geven aan ontwikkeling. De financiële steun kan gebruikt worden voor zaken als het tegengaan van uitbuiting, rechtsbescherming, opzetten van goed onderwijs, sociale wetgeving. Dit betekent dat men zich inzet voor corruptiebestrijding, efficiënt bestuur en het respecteren van de mensenrechten. Dit betekent niet dat ontwikkelingslanden zich moeten committeren aan de westerse interpretatie van mensenrechten.

21 De Correspondent. (2016, 20 december). Armoede. Hoe krijgen we dat de wereld uit? <https://decorrespondent.nl/10029/armoede-hoe-krijgen-we-dat-de-wereld-uit/436973559-50486e74>; Wereldbank. (z.d.). Poverty headcount ration at \$1.90 a day (2011 PPP) (% of population). <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY>

22 The Economist. (2018, 22 september). Extreme poverty is growing rarer. <https://www.economist.com/finance-and-economics/2018/09/22/extreme-poverty-is-growing-rarer>

Door de mensenrechten in acht te nemen en te handhaven zal de stabiliteit, vrede en veiligheid toenemen, waardoor het desbetreffende land aantrekkelijker wordt voor investeerders. Het zich houden aan de mensenrechten kan dus ook economische voordelen hebben. De Nederlandse overheid dient dus te investeren in overheden van ontwikkelingslanden, maar echter wel met terughoudendheid. Respecteren regeringen overduidelijk mensenrechten niet, dan zullen de geldstromen alleen via NGO's het land binnenkomen. Financiële steun aan overheden moet volgens SGP-jongeren dus allen plaatsvinden onder strenge voorwaarden.

Ontwikkelingssamenwerking door de Europese Unie²³

De Europese Unie is een belangrijke speler als het gaat om ontwikkelingssamenwerking. Voor het realiseren van de SDG's (Sustainable Development Goals) is het van belang dat Europese staten nauw met elkaar samenwerken om de efficiëntie van ontwikkelingssamenwerking te vergroten. Waar echter voor gewaakt moet worden, is dat besluiten over ontwikkelingssamenwerking op supranationaal niveau worden genomen. Nederland moet zelf beslissen, in overleg met andere lidstaten, wie wat krijgt, wanneer en waarom. Dit is zeker van belang als het gaat om SDG 3 en 5, waar aandacht wordt besteed aan seksuele en reproductieve rechten, waar onder andere abortus onder valt²⁴. Het is daarom van belang dat Nederland bepaalt waaraan ontwikkelingsgelden besteed worden.

Uitgangspunten van ontwikkelingssamenwerking

Alvorens de invulling van ontwikkelingssamenwerking te behandelen is het goed stil te staan bij uitgangspunten hiervoor. SGP-jongeren ziet ten minste de volgende uitgangspunten als 'must' voor het Nederlandse ontwikkelingsamenwerkingsbeleid:

- ontwikkelingssamenwerking (inclusief noodhulp) moet primair ten goede komen aan hen die dat het meest nodig hebben;
- gerelateerd hieraan moet allereerst aandacht zijn voor de eerste levensbehoeften van deze groep allerarmsten en meest kwetsbaren;
- beleidscoherentie: al het Nederlandse beleid moet getoetst worden op impact op ontwikkelingslanden. Zo moet voorkomen worden dat we met de ene hand geven, en het met de andere hand weer nemen. Dit is vooral van belang in het verband van internationale handelsverdragen;
- ontwikkelingssamenwerking moet doelmatig zijn: doelen moeten vastgesteld worden, de uitvoering, uitgaven en resultaten moeten gemonitord worden. In het verleden is dit te vaak misgegaan;
- ontwikkelingssamenwerking dient uitgevoerd te worden met respect voor lokale cultuur en moraal;
- de lokale bevolking moet zo goed mogelijk betrokken worden bij ontwikkelingssamenwerking, met als doel om zo snel mogelijk tot zelfstandigheid te komen;
- naast urgentie moeten ontwikkelingssamenwerkingsprojecten ook geselecteerd worden op het verschil wat Nederland kan maken. Als het gaat om zaken zoals watermanagement heeft Nederland bijvoorbeeld een voordeel ten opzichte van andere landen;
- tot slot moeten projecten en uitgaven geselecteerd worden op het Nederlandse belang. Dit moet geen leidend principe zijn, maar eerder een sluitpost. Het geven van zogenaamde 'gebonden hulp'²⁵ is niet wenselijk.

Kernthema's Nederland

Het Nederlandse ontwikkelingsamenwerkingsbeleid kent vier hoofdthema's: 1) veiligheid en rechtsorde, 2) water, 3) voedselzekerheid en 4) seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Bij deze vier punten is er tegelijkertijd veel aandacht voor onder meer klimaat en gelijkheid van vrouwen²⁶. Voor SGP-jongeren zijn dit stuk voor stuk belangrijke onderwerpen.

Helaas is het echter zo dat vooral het vierde punt, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, ook een negatieve kant heeft. Met zaken als voorlichting en aidsbestrijding worden positieve resultaten behaald, maar daartegenover staat bijvoorbeeld het promoten van 'veilige abortus'. Hoewel het afschuwelijk is dat het voorkomt dat er op primitieve en verschrikkelijke wijze abortussen plaatsvinden in ontwikkelingslanden, is het promoten van abortus door een hulpmiddel of arts nooit een oplossing. Sterker nog, het zet abortus juist nog steviger neer als reële optie.

²³ Zie hoofdstuk 2: "De Europese Unie"

²⁴ SDG Nederland. (z.d.). Abortus: een recht waarvoor je blijft strijden.

<http://www.sdgnerland.nl/nieuws/abortus-een-recht-waarvoor-je-blijft-strijden/>

²⁵ Een korte uitleg van dit begrip: Finler.nl. (z.d.) Gebonden hulp. <https://www.finler.nl/gebonden-hulp/>

²⁶ Rijksoverheid. (z.d.). Nederlands beleid ontwikkelingssamenwerking.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ontwikkelingssamenwerking/nederlands-beleid-ontwikkelingssamenwerking>

Plannen zoals het She Decides-fonds van oud-minister Ploumen²⁷ zijn ongetwijfeld goed bedoeld, maar absoluut niet de oplossing. Nederland dient het doden van een ongebooren kind niet te promoten. In plaats daarvan is het van groot belang dat er hulp wordt geboden bij ongewenste zwangerschappen, met nadrukkelijk oog voor alternatieven voor abortus.

SGP-jongeren pleit voor een nieuwe versie van de vier Nederlandse kernthema's:

1. veiligheid en rechtsorde (blijft hetzelfde);
2. water en voedselzekerheid (worden samengevoegd);
3. onderwijs (nieuw kernthema);
4. gezondheid (verbreed kernthema).

Allereerst zijn water en voedselzekerheid, net als veiligheid en rechtsorde, nauw aan elkaar verbonden. Onderwijs wordt wat SGP-jongeren betreft toegevoegd aan de kernthema's. Op de lange weg naar zelfstandigheid is goed onderwijs een essentieel onderdeel, net als de andere drie kernthema's. Het is belangrijk dat ieder kind basisonderwijs volgt. Daarnaast is ook vakonderwijs van groot belang, waar in ontwikkelingslanden net zo veel behoefte aan is als in Nederland. Verder zijn ook trainingen cursussen voor bijvoorbeeld ondernemers en boeren belangrijk, bijvoorbeeld over maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) en rentmeesterschap/duurzaamheid. Deze drie aspecten van onderwijs ziet SGP-jongeren graag onderdeel worden van de Nederlandse kernthema's. Tot slot stelt SGP-jongeren voor om het vierde kernthema te veranderen in 'gezondheid', om zo meer oog te hebben voor de noodzaak van gezondheid in brede zin, en minder (het liefst helemaal niet) naar voren te treden als promotor van abortus.

Hulp en handel

De afgelopen jaren heeft binnen de sector van ontwikkelingssamenwerking een belangrijke verschuiving plaatsgevonden. Waar eerst 'hulp' centraal stond, is dit veranderd in 'hulp en handel'²⁸. Sommige partijen zien de hulp zelfs het liefst helemaal verdwijnen. Handel kan een waardevolle en bovendien houdbare manier zijn om door middel van win-winsituaties zowel hulpbehoevenden als Nederlandse bedrijven te laten profiteren. Een van de voorbeelden hiervan is het Dutch Good Growth Fund (DGGF). Echter, handel alleen volstaat helaas niet. Het trickle down-effect²⁹ waarover gesproken wordt is op zijn best slechts gedeeltelijk realiteit. Gerichte hulp op de allerarmsten blijft te allen tijde onmisbaar. Hiermee moet volgens SGP-jongeren erkend worden dat ontwikkelingssamenwerking niet zelfvoorzienend (revolvent) moet of kan zijn.

Noodhulp

Nederland moet ten allen tijde ruimhartig omgaan met het geven van noodhulp. Vanwege de ernst en urgentie van de situatie moeten noodhulpacties altijd voorrang krijgen op andere projecten. Door middel van afstemming en samenwerking met andere landen en maatschappelijke organisatie moet voorkomen worden dat noodhulp te veel van het totale ontwikkelingssamenwerkingsbudget vergt.

VN-doelen

Volgend op de Millenniumdoelen hebben de Verenigde Naties (VN) de duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals, SDG's) vastgesteld³⁰. SGP-jongeren ziet zonder twijfel de waarde van het nastreven van deze doelen. Kanttekening hierbij is dat veel afhangt van de concrete invulling. Binnen de in dit hoofdstuk gestelde kaders en uitgangspunten ziet SGP-jongeren graag dat de SDG's meer prioriteit en aandacht krijgen in zowel politiek als samenleving.

27 In 2017 startte toenmalig minister Ploumen SheDecides, een fonds geld in te zamelen voor o.a. abortussen in ontwikkelingslanden, nadat president Trump het Amerikaanse budget voor (o.a.) dit doel had stopgezet.

28 Deze transitie heeft vooral plaatsgevonden onder minister Ploumen. In dit licht kreeg de ministerspost ook de naam 'Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking' (BH-OS of BuHa-OS).

29 Met het trickle down-effect (of doorsijpeleffect) wordt bedoeld dat ontwikkelingen op het ene niveau langzaam maar zeker ook ten goede komen aan partijen op andere niveaus. In het geval van ontwikkelingssamenwerking wordt dus bedoeld dat eerst vooral ondernemers en rijkere profiteren, maar dat dit op den duur (op verschillende manieren) ook ten goede komt aan de armeren.

30 SDG Nederland. (z.d.). Dit zijn de 17 doelen. <http://www.sdgnerland.nl/sdgs-2/>

Van hulp naar zelfstandigheid

Het is volgens SGP-jongeren belangrijk dat er een balans gevonden wordt tussen het geven van hulp en stimuleren van zelfstandigheid. Het uiteindelijke doel van ontwikkelingssamenwerking is landen en personen zelfstandig te maken. Maatschappelijke betrokkenheid van de bevolking van ontwikkelingslanden is daarom van groot belang en dient gestimuleerd te worden. Met name NGO's kunnen hier een grote bijdrage aan leveren. Een reëel gevaar van ontwikkelingshulp is dat het hulpbehoevendheid juist in stand houdt. Ontwikkelingssamenwerking moet daarom altijd 'twee-richtingsverkeer' zijn. Gever en ontvanger moeten samen aan de slag en dezelfde doelen nastreven.

Grenzen aan de hulp

Uiteraard kan de overheid niet overal hulp bieden, omdat er grenzen zijn aan zaken als capaciteiten en middelen. Daarom moet de overheid (naast noodhulp) een aantal afgebakende en concrete 'projecten' uitkiezen. Met de eerder (aan het begin van deze paragraaf) genoemde principes in het achterhoofd moeten deze projecten plaatsvinden waar dat het meest nodig is, waar de (Nederlandse) impact het grootst is, en ten slotte waar het ook het meest in het belang van Nederland is. Deze slimme combinatie moet in deze volgorde uitgekozen worden.

Concreet

- Ontwikkelingssamenwerking moet vormgegeven worden op basis van de volgende uitgangspunten:
 - o primair besteden waar en wat het meest nodig is;
 - o beleidscoherentie, en met zo min mogelijk negatieve gevolgen hebben voor ontwikkelingslanden;
 - o volgens vastgestelde doelen, nauwkeurige monitoring van resultaten;
 - o respect voor lokale cultuur en moraal;
 - o zo veel mogelijk betrokkenheid van lokale bevolking;
 - o primair waar Nederlandse impact het grootste is;
 - o zo veel mogelijk ook de Nederlandse belangen meewegen, zij het als sluitpost. Het geven van 'gebonden hulp' moet echter niet aan de orde zijn.
- Overheid moet geven door particulieren en bedrijven (blijven) stimuleren, bijvoorbeeld door giften aftrekbaar te maken voor de belasting. Het is niet goed als ontwikkelingssamenwerking alleen iets van en door de overheid is.
- De overheid moet veel samen optrekken met non-gouvernementele organisaties (NGO's). Dit zijn de organisaties die expertise en ervaring op de grond hebben, en daardoor effectiever kunnen werken dan de overheid. Dit mag echter niet ten koste gaan van de monitoring van door Nederland gefinancierde projecten en uitgaven.
- Het combineren van handel en ontwikkelingssamenwerking kan een goede manier zijn om ontwikkelingssamenwerking houdbaar te maken voor de lange termijn. Ondernemers die ontwikkelingsimpact (willen) hebben moeten gesteund worden door bijvoorbeeld aantrekkelijke financieringen.
- Handel kan en mag echter nooit volledig de rol overnemen van hulp. Traditionele ontwikkelingshulp blijft onmisbaar, met name voor de groep van 'allerarmsten'.
- Ontwikkelingssamenwerkingsbudget mag niet gebruikt worden voor de opvang van vluchtelingen in Nederland.
- Het budget voor ontwikkelingssamenwerking moet verhoogd worden naar ten minste 0,7% van het BNP, het percentage wat in 1970 internationaal is afgesproken. Een meerjarenbegroting met vaste bedragen zou echter nog beter zijn.
- Onderwijs moet worden toegevoegd aan de Nederlandse kernthema's. Voor dit thema moet ook genoeg budget worden ingeruimd.
- Het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid moet geen abortus promoten of faciliteren, maar zich juist richten op alternatieven en voorlichting.
- Regimes die mensenrechten schenden of corrupt zijn mogen geen financiële hulp ontvangen. Wel moet dialoog worden nagestreefd en moeten projecten 'op de grond' er zo min mogelijk onder lijden.